

Tomasz Błaszczyk

Wspólne zapisy regulacji prawnych Uniwersytetu Wrocławskiego i Wydziału Teologii Katolickiej w pierwszej połowie XIX wieku

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 7/2, 91-100

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. TOMASZ BŁASZCZYK

WSPÓLNE ZAPISY REGULACJI PRAWNYCH UNIwersYTETU WROCLAWSKIEGO I WYDZIAŁU TEologii KATOLICKIEJ W PIERwsZEJ POŁOWIE XIX WIEKU

Początek XIX wieku przyniósł dla Prus nieoczekiwane rozstrzygnięcia, które zaważyły na dalszej polityce tego państwa. Powodem tego stał się konflikt w jaki Prusy weszły pod koniec XVIII w. przeciwko rewolucyjnej Francji. Klęska jenajska (14 X 1806) przyczyniła się do głębokich zmian politycznych w Prusach¹. Zaistniała wówczas potrzeba przebudowy struktury organizacyjnej państwa pruskiego. W związku z tym podjęto konieczne reformy systemu militarnego, społecznego i oświatowego².

W systemie oświatowym gruntownym zmianom poddano uniwersytety, które przeżywały głęboki kryzys. Reforma uniwersytetów miała przyczynić się do wyższego poziomu naukowego i dydaktycznego. Stwarzała ona potrzebę określenia nowej idei uniwersyteckiej, odpowiadającej odczuciom i potrzebom czasu³.

Nową ideę uniwersytecką przedstawił Wilhelm Schelling, który w swoim wykładzie *O historycznej konstrukcji chrześcijaństwa*⁴ dokonał przewartościowania dyscyplin naukowych. Stwierdził on, że nowa idea uniwersytetu powinna tkwić w nowej filozofii, ponieważ z niej wynika jedność wszystkich nauk. Dzięki Schellingowi filozofia stała się fundamentem, który wielką ilość pojedynczych nauk połączył w całość⁵. Tym samym teologia straciła swą pierwszoplanową pozycję na rzecz filozofii.

¹ B. Kumor, *Historia Kościoła*. Cz. 6 Lublin 1985, s. 200; M. Banaszak, *Historia Kościoła katolickiego*. T. 3°. Warszawa 1991, s. 59.

² J. Krasuski, *Historia Niemiec*. Wrocław-Warszawa-Kraków 1998, s. 168–171; Z. Zieliński, *Niemcy. Zarys dziejów*. Katowice 1998, s. 120–123.

³ T. Błaszczuk, *Fakultet Teologii Katolickiej Uniwersytetu Wrocławskiego w latach 1811–1914. (Aspekt historyczno-prawny)*. Wrocław 1999, mps, s. 54. [Rozprawa doktorska napisana w PFT we Wrocławiu pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Józefa Mandziuka].

⁴ R. Panasiuk, *Schelling*. Warszawa 1987, s. 195–202.

⁵ E. Kleineidam, *Die Katholisch-Theologische Fakultät der Universität Breslau 1811–1945*. Köln 1961, s. 13.

Wokół Schellinga utworzył się ruch reformatorski, do którego należeli wybitni przedstawiciele świata nauki, między innymi Fryderyk Schiller oraz Jan Fichte. Ruch ten sformułował program nauki i nauczania, który miał na celu pełny rozwój człowieka i poznanie całej przyrody, a także dążenie do prawdy w oparciu o zasadę pełnej wolności myśli. W swoich postulatach ruch domagał się, by wykład uniwersytecki budził niepokój intelektualny i zachęcał do samodzielnego poszukiwania i poznawania prawdy naukowej, a od profesorów uniwersyteckich wymagał twórczego uprawiania nauki⁶. Gorącym zwolennikiem nowej idei uniwersytetu był dyrektor Sekcji Kultu i Publicznej Nauki w Berlinie, Wilhelm von Humboldt. To dzięki jego zabiegom w 1810 r. powstał, według nowych założeń, Uniwersytet Berliński⁷. Według jego koncepcji podstawową zasadą każdego uniwersytetu miało być ściśle łączenie nauki i nauczania, prowadzenie badań naukowych, które miały być przekazywane studentom nie jako prawdy już rozwiązane, lecz jako ciągle zgłębiane i tworzone⁸. Humboldt dokonał zatem istotnych przeobrażeń średniowiecznych korporacji uniwersyteckich w nowoczesne państwowe instytucje nauko-wo-dydaktyczne⁹. Jednakże dla uniwersytetów domagał się uwolnienia od nadzoru państwowego, a państwu pozostawił jedynie troskę o wybór mężów bogatych w sferze duchowej oraz o swobodę ich działania¹⁰.

Powstanie Uniwersytetu Berlińskiego przyczyniło się do podjęcia decyzji odnośnie funkcjonowania uniwersytetów we Wrocławiu i Frankfurcie nad Odrą. Zastanawiano się nad dalszymi losami frankfurckiej Viadriny, która była protestancką uczelnią i wrocławskiej Leopoldiny, która miała znamiona uczelni katolickiej. Obydwa zakłady naukowe, albo przeżywały głęboki kryzys, jak to miało miejsce w przypadku Viadriny, albo nie były w stanie realizować zadań w zakresie kształcenia księży katolickich, co było, jak na tamte czasy, zbyt jednostronnym celem Leopoldiny. Ponadto życie naukowe tych oświatowych placówek było bardzo mizerne, co podkreślał w swoim memoriale z 12 marca 1811 r., nowy dyrektor Sekcji Kultu i Publicznej Nauki w Berlinie, Wilhelm Sövern¹¹. To jego propozycja połączenia wrocławskiej Leopoldiny z frankfurcką Viadriną znalazła uznanie u króla Fryderyka Wilhelma III. Na mocy rozkazu gabinetowego z 24 kwietnia 1811 r. król wydał

⁶ M. Pater, *Historia Uniwersytetu Wrocławskiego do roku 1918*. Wrocław 1997, s. 58.

⁷ A. Bronk, *Humboldt Wilhelm*. W: *Encyklopedia Katolicka*. T. 6. Lublin 1993, kol. 1321.

⁸ B. Andrzejewski, *Wilhelm von Humboldt*. Warszawa 1989, s. 242.

⁹ Z. Surman, *Ustrój Uniwersytetu Wrocławskiego w XIX wieku*. Acta Universitatis Vratislaviensis. T. 46: 1985. Historia, nr 725, s. 5.

¹⁰ B. Andrzejewski, *Wilhelm von Humboldt*, s. 244; M. Pater, *Historia Uniwersytetu Wrocławskiego...*, s. 58.

¹¹ H. Barycz, *Uniwersytet Wrocławski w przeszłości i teraźniejszości*. Ktowice 1946, s. 16; J. Drozd, *Dzieje i zasób Archiwum Uniwersytetu we Wrocławiu do 1945 r.* Wrocław 1975, mps, s. 15.

kanclerzowi państwa von Handbergowi polecenie przeniesienia Uniwersytetu Frankfurckiego do Wrocławia i połączenia go z Akademią Leopoldyńską. Pierwsze wykłady miały się rozpocząć 19 października 1811 r.¹² Tym samym został powołany do życia nowy, bezwyznaniowy uniwersytet o łacińskiej nazwie „Universitas Litterarum Vratislaviensis”¹³.

Na samym początku istnienia nowego uniwersytetu zaistniała potrzeba uregulowania prawnego, które rozstrzygałoby zasady współistnienia dwóch wydziałów wyznaniowo sobie przeciwstawnych. Zatem oprócz istotnego dokumentu jakim był *Plan zjednoczenia Uniwersytetu we Frankfurcie z Uniwersytetem we Wrocławiu*¹⁴ znajdujemy również *Statuty Uniwersytetu Wrocławskiego*¹⁵ oraz *Regulamin Wydziału Teologii Katolickiej*¹⁶. Dokumenty te, powstałe w różnym czasie, określały kształt nowo powstałej uczelni.

Istotnym zapisem jaki pojawił się w dokumentach rządowych i uczelnianych było określenie stosunków Wydziałów Teologii Katolickiej i Protestanckiej oraz zasad wzajemnego ich współistnienia. Według dokumentu królewskiego na Uniwersytecie Wrocławskim obydwa fakultety miały posiadać tę samą rangę i znaczenie w spisach wykładów, uroczystościach akademickich i składanych podpisach¹⁷. Ponadto *Regulamin Wydziału Teologii Katolickiej* podkreślał kolejność członków swojego wydziału w uroczystych pochodach całego uniwersytetu jak również pozycję dziekana w senacie uczelnianym¹⁸. Zmiana ważności i kolejności członków poszczególnych wydziałów teologicznych miała się dokonywać każdego roku jesienią. Praktykę tę wyznaczał dokument królewski, który w pierwszym roku istnienia nowego uniwersytetu wszelkie przewodnictwo przekazał Fakultetowi Teologii Protestanckiej¹⁹.

Obydwa fakultety teologiczne zachowywały kwoty pieniężne, którymi do tej pory dysponowały, przy czym Fakultetowi Teologii Katolickiej przydzielono z dochodów Uniwersytetu sumę 4000 talarów rocznie i to do wyłącznej je-

¹² E. Kleineidam, *Die Katholisch-Theologische Fakultät...*, s. 18.

¹³ J. Drozd, *Inwentarz akt Uniwersytetu Wrocławskiego 1811–1945*. Wrocław 1977, s. 5.

¹⁴ AUW r., *Plan der Vereinigung der Universität Frankfurt mit der Universität zu Breslau*, sygn. S 135; przedruk dokumentu królewskiego w: J. Koch, *Die Preussischen Universitäten*. T. 1. Berlin 1839, s. 294–301.

¹⁵ Tamże, *Statuten der Universität zu Breslau, 21 II 1816, sygn. S 133; tamże, Statuten für die Schlesische Friedrich-Wilhelms-Universität zu Breslau vom 21. Februar 1816, Wieder abgedruckt mit Anmerkungen, 1915, sygn. S 136*.

¹⁶ Tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultät der Koeniglichen Universität zu Breslau*, sygn. TK 8.

¹⁷ AUWr., *Plan der Vereinigung...*, sygn. S 135, §7; tamże, *Statuten der Universität zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 2: § 24; tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultät...*, sygn. TK 8, Rozdział 1: § 2.

¹⁸ Tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultät...*, sygn. TK 8, Rozdział 1 § 2.

¹⁹ Tamże, *Plan der Vereinigung...*, sygn. S 135, § 7.

go dyspozycji²⁰. Zarządzanie majątkiem pozostawiono w gestii każdego fakultetu jednakże pod kontrolą kuratora. Bez jego pozwolenia i bez zarządzania odpowiedniego ministerstwa żaden kapitał nie mógł być ani pożyczony ani przyjęty²¹. Tym samym kurator stawał się organem Departamentu Kultu i Publicznego Nauczania w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych²². Obowiązki i uprawnienia kuratora zostały szerzej potraktowane w *Statutach* uniwersyteckich, które powierzały mu nadzór nad majątkiem ruchomym i nieruchomościem zjednoczonego uniwersytetu²³. Zakres kompetencji kuratora został szczegółowo określony w specjalnej instrukcji z 12 kwietnia 1816 r.²⁴.

Cel jaki władze państwowe roztaczały przed Uniwersytetem Wrocławskim był ten sam jaki obowiązywał w całym państwie. Zadaniem uczelni miało być kontynuowanie powszechnego i specjalistycznego naukowego wykształcenia poprzez wykłady i ćwiczenia akademickie celem odpowiedniego przygotowania młodzieży do pełnienia służby w państwie i Kościele²⁵. Aby zrealizować powyższy cel potrzeba było mężów bogatych w wiedzę, którzy roztoczyliby opiekę nad studentami, inspirując ich do odkrywania i zagłębiania prawdy²⁶.

Wszyscy wykładowcy byli angażowani za zgodą Ministerstwa Spraw Wewnętrznych²⁷ i przeważnie ono decydowało o zatrudnieniu profesorów²⁸. Jednakże w przypadku, gdy wydziały dostrzegały opieszałość władz państwowych w odpowiedniej obsadzie wakujących katedr wówczas miały prawo złożenia ministerstwu propozycji dotyczącej zatrudnienia celem zaspokojenia swoich potrzeb²⁹. Obowiązek ten ciążył szczególnie na Wydziale Teologii Katolickiej tym bardziej, że w pierwszym okresie istnienia odnowionego uniwersytetu poszczególne katedry nie były dobrze obsadzone, a nawet na niektórych

²⁰ AUWr., *Plan der Vereinigung...*, sygn. S 135, § 7; *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 2: § 24; *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 1: § 8.

²¹ Tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 2: § 23; tamże, *Plan der Vereinigung...*, sygn. S 135, § 40.

²² Tamże, *Plan der Vereinigung...*, sygn. S 135, § 2.

²³ Tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 1: § 2; rozdział 5: § 1, 2; rozdział 8: § 1; rozdział 10: § 7.

²⁴ Zob. *Instruktion für den Kurator der Universität zu Breslau vom 12. April 1816*, sygn. S 135; przedruk dokumentu w: J. Koch, *Die Preussischen Universitäten*. T. 1. Berlin 1839, s. 313–318.

²⁵ AUWr., *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 1: § 1.

²⁶ B. Andrzejewski, *Wilhelm von Humboldt...*, s. 242

²⁷ AUWr., *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, S 133, Rozdział 1: § 3.

²⁸ J. Pater, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego w latach 1702–1945*. W: *Stowo nieskowane. Księga jubileuszowa dla ks. Jana Kruciny*. Red. A. Nowicki, J. Tyrawa. Wrocław 1998, s. 628.

²⁹ AUWr., *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 2: § 9; rozdział 4: § 24.

z nich miał miejsce długi wakat. Ci, którzy zostali powołani na stanowisko profesora, a nie posiadali jeszcze tytułu naukowego mieli obowiązek zdobycia doktoratu i to w terminie jaki wyznaczał regulamin fakultetu³⁰. Mianowany przez władze profesor zwyczajny, który nie posiadał godności doktorskiej z teologii był zobowiązany do uzyskania tego stopnia naukowego w przeciągu jednego roku. W przypadku nie zrealizowania tych postanowień mógł być suspendowany od korzystania z wszelkich praw przysługujących profesorom zwyczajnym³¹. Ten sam termin został wyznaczony kandydatom na profesurę nadzwyczajną. Jeśli osoba, mająca otrzymać tytuł profesora nadzwyczajnego nie posiadała żadnego stopnia z zakresu nauk teologicznych była zobowiązana do zdobycia przynajmniej licencjatu³². Wszyscy, zarówno zwyczajni jak i nadzwyczajni profesorowie, angażowani na Fakultecie Teologicznym musieli w przeciągu jednego roku, licząc od dnia mianowania, poddać się wymogom habilitacyjnym³³.

Profesorowie zwyczajni i nadzwyczajni oraz prywatni docenci mieli prawo wygłaszania wykładów³⁴. W przypadku gdyby profesorowie poragnęli prowadzić wykłady na innym wydziale, do którego nie przynależeli, musieli uzyskać wpieryw zgodę od danego fakultetu, a w razie odmowy wnieść apelację do odpowiedniego ministerstwa³⁵.

Dekret królewski rozstrzygał, iż każdy z profesorów oprócz wykładów, które prowadził za wynagrodzeniem zobowiązany był także do bezpłatnych (darmowych) wykładów w ilości czterech godzin tygodniowo. Darmowe wykłady miały być prowadzone z tej dyscypliny, do której prowadzenia otrzymał nominację³⁶. Powyższy zapis miał na uwadze przede wszystkim tych profesorów teologii, którzy dotychczas nie otrzymali honorariów za swoje wykłady³⁷. To postanowienie nie zostało przyjęte do *Statutów*, które zobowiązywały profesorów zwyczajnych do jednego darmowego wykładu w ciągu semestru, a od profesorów nadzwyczajnych domagały się jednego wykładu w ciągu roku³⁸. Nato-

³⁰ AUWr., *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 2: § 2.

³¹ Tamże.

³² Tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 2: § 11.

³³ Tamże,

³⁴ Tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 8: § 2; tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 4: § 23.

³⁵ Tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 8: § tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 4: § 23.

³⁶ Tamże, *Plan der Vereinigung...*, sygn. S 135, § 11.

³⁷ J. Nickel, *Die katholisch-theologische Fakultät. W: Festschrift zur Feier des hundertjährigen Bestehens der Universität Breslau*. Herausgegeben im Auftrage von Rektor und Senat. Red. G. Kaufmann. T. 2. Breslau 1911, s. 107.

³⁸ AUWr., *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 8: § 4.

miast *Regulamin Teologii Katolickiej* zobowiązywał wszystkich profesorów do zapowiedzenia i przeprowadzenia jednego publicznego wykładu w każdym semestrze³⁹.

Profesorom zwyczajnym jak również etetowym profesorom nadzwyczajnym przysługiwało prawo wyboru rektora i Senatu. Instytucje te były wybierane na okres jednego roku⁴⁰. Rektorowi wyznaczono reprezentowanie uniwersytetu na zewnątrz, a także zwoływanie i przewodniczenie posiedzeniom senatu oraz czuwanie nad poprawnym przebiegiem głosowania nad rozporządzeniami ministerialnymi. Do jego kompetencji należał także nadzór nad sądownictwem uniwersyteckim i nad rejestrem uniwersytetu oraz przyjmowanie studentów w poczet uczelni poprzez immatrykulację, jak również organizowanie uroczystych obchodów dnia urodzin króla. W stosunku do członków Senatu miał prawo ich upominania za naruszenie dyscypliny regulaminowej Senatu⁴¹.

Dekret królewski, powołując do istnienia Uniwersytet Wrocławski, znosił urząd rektora Akademii Leopoldyńskiej oraz urząd dyrektora uczelni frankfurckiej, informując, że w pierwszym roku istnienia nowej uczelni na Śląsku rektor zostanie mianowany przez państwo⁴². Pierwszym rektorem został mianowany profesor medycyny i radca medyczny dr Karol August Wilhelm Berends⁴³, który wcześniej pozostawał rektorem frankfurckiej Viadriny⁴⁴. Natomiast dotychczasowy rektor Leopoldiny Grollmu został przeniesiony w stan spoczynku z podziękowaniem za wierną służbę⁴⁵.

Senat, który zajmował się ważniejszymi sprawami pozostającymi w sferze działania rektora był organem opiniującym i uchwałodawczym. Gromadził się na zaproszenie rektora regularnie dwa razy w miesiącu⁴⁶. Wszystkie postanowienia Senatu zapadały większością głosów⁴⁷. W jego skład wchodził: rektor, prorektor, dziekani poszczególnych wydziałów, siedmiu profesorów posiadających prawo głosowania z czego sześciu musiało być profesorami zwyczajnymi, a jeden etetowym profesorem nadzwyczajnym⁴⁸.

³⁹ AUWr., *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 4: § 26.

⁴⁰ Tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 3: § 1–2.

⁴¹ Tamże, Rozdział 3: § 23, § 25–27, § 42–43, § 45.

⁴² Tamże, *Plan der Vereinigung...*, sygn. S 135, § 3.

⁴³ B. N a d b y l, *Chronic und Statistic der Königlichen Universität zu Breslau*. Breslau 1861, s. 8; M. P a t e r, *Historia Uniwersytetu Wrocławskiego...*, s. 62.

⁴⁴ M. P a t e r, *Uniwersytet Wrocławski i jego polska przeszłość*. Wrocław 1986, s. 15.

⁴⁵ AUWr., *Plan der Vereinigung...*, sygn. S 135, § 19.

⁴⁶ Tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 3: § 19–20.

⁴⁷ Tamże, § 36.

⁴⁸ Tamże, *Plan der Vereinigung...*, sygn. S 135, § 5; tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 3: § 13; tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 1: § 4.

Większe kompetencje przydzielono fakultetom, które stanowiły władzę akademicką⁴⁹. Fakultet teologiczny, który był przeznaczony do uprawiania, kultywowania i nauczania teologii katolickiej miał także sprawować nadzór nad studentami teologii. Ponadto przysługiwało mu prawo nadawania stopni akademickich licencjatu i doktoratu⁵⁰.

Celem zdobycia licencjatu należało mieć jedno z wyższych święceń kapłańskich, przynajmniej trzy lata studiować na uniwersytecie, przedstawiając świadectwa pilności, wiedzy oraz moralności jak również świadectwo dojrzałości z gimnazjum wraz ze świadectwem pełnego teologicznego kursu⁵¹. Godność doktorską można było osiągnąć poprzez uroczystą promocję. By osiągnąć ten cel należało odbyć trzyletnie studia i poddać się egzaminowi, przedstawiając wcześniej krótki życiorys, przebieg dotychczasowych studiów, świadectwo moralności oraz autorską rozprawę w języku łacińskim w oparciu o którą miała nastąpić obrona publiczna. Obronę poprzedzał egzamin pisemny i ustny, odnoszący się do tych dyscyplin teologicznych, którym doktorant się poświęcił⁵². Obydwa egzaminy odbywały się pod ścisłą kontrolą dziekana⁵³.

Dziekan, który stał na czele fakultetu, był wybierany na okres jednego roku⁵⁴. Będąc odpowiedzialny za cały proces nauczania na wydziale odpowiadał za jego realizację przed rektorem, kuratorem, a w ostateczności przed ministrem⁵⁵. Do jego obowiązków należało zwoływanie członków Rady Wydziału na posiedzenia, którym osobiście przewodniczył oraz wykonywanie jego postanowień. Wnosił na posiedzenia wszystkie nadsyłane rozporządzenia, pisma i prośby. Jednakże bez zgody fakultetu nie mógł podejmować ważnych decyzji. Dbał o sporządzanie półrocznego wykazu wykładów. Do niego też należała opieka nad studentami. Nadzorował osiągnięcia naukowe studentów. Dokonywał wpisu do albumu nowo przybyłych studentów, dbał nad regulaminem studiów i przestrzegania ich przez studentów oraz rozpatrywał studenckie wnioski o stypendia lub wolne od opłaty posiłki. Wspólnie z rek-

⁴⁹ AUWr., *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 3: § tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 1: § 3.

⁵⁰ Tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 9: § 1; tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 7: § 35.

⁵¹ Tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 9: § 2; tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 7: § 36.

⁵² Tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 9: § 5–6; tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 7: § 41–42.

⁵³ Tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 7: § 42.

⁵⁴ Tamże, *Plan der Vereinigung...*, sygn. S 135, § 7; tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 2: § 8; tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 1: § 4.

⁵⁵ Tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 2: § 9.

torem decydował o dopuszczeniu nieimmatrykulowanych osób na akademickie wykłady⁵⁶.

Spółeczność akademicką oprócz wykładowców i urzędników uniwersyteckich oraz niższej służby tworzyli także immatrykulowani studenci, którzy podlegali nie tylko prawom uniwersytetu i zarządzeniom rektora i Senatu, lecz również ustawom krajowym⁵⁷. Wymagano od nich pilności. Do ich obowiązków należało wysłuchanie wszystkich wykładów także tych, których nie zaliczano do niezbędnych. Zachęcano ich, by nie zaniedbywali tych dyscyplin, które wchodziły w zakres nauk pomocniczych i przygotowawczych innych wydziałów. Ponadto ich pilności miał być nadany odpowiedni kierunek, który gwarantowałby postępy w nauce⁵⁸. Celem wspierania pilności i wspomagania potrzebujących studentów ustanowiono fundacje studenckie, które były wręczane studentom każdego roku w dniu urodzin władcy. Studentom przysługiwało także prawo ubiegania się o bezpłatne obiady. Na fundację darmowych posiłków przeznaczony był kapitał 1400 talarów rocznie, pochodzący ze śląskich Departamentów oraz ze zbiorów pieniężnych. Celem ich uzyskania student musiał wylegitymować się zdanymi semestralnymi egzaminami⁵⁹. Od studentów żądano także obyczajności jak również posłuszeństwa względem przełożonych oraz szacunku wobec nauczycieli. Ci, którzy nie przestrzegali zasad etyki studenckiej podlegali odpowiednim karom począwszy od upomnienia, nagany udzielanej przez rektora i Senat poprzez karę aresztu, porządnie opuszczenia uczelni, a w końcu usunięcia z uczelni. Dyscyplinarny nadzór nad studentami sprawowali: senat pod przewodnictwem rektora oraz sędzieja uniwersytecki⁶⁰. Ten ostatni mimo, że posiadał rangę profesora zwyczajnego nie był senatorem. Był zapraszany na każde posiedzenie Senatu, jednakże uczestniczył jedynie w sprawach odnoszących się do prawa. Dziekan wydziału mógł jedynie zgłaszać wniosek o usunięcie studenta z uniwersytetu z powodu niezdolności etycznej do sprawowania urzędu duchownego⁶¹.

⁵⁶ AUWr., *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 2: § 10, § 13, § 15–16, § 18; tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 1: § 5, § 8; rozdział 4: § 29.

⁵⁷ Tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 1: § 3, § 11.

⁵⁸ Tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 6: § 12; tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 5: § 30.

⁵⁹ Tamże, *Plan der Vereinigung...*, sygn. S 135, § 27; tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 10: § 1–2; tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 6: § 32.

⁶⁰ Tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 6: § 13; rozdział 3: § 19; tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 5: § 31.

⁶¹ Tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 4: § 2; tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 1: § 5, § 31.

Własnością nowego uniwersytetu stały się zbiory naukowe i kulturalne, gabinety, muzea i instytuty, które podlegały nadzorowi kuratora uniwersyteckiego. Do instytutów zaliczono Centralną Bibliotekę, która powstała ze zbiorów bibliotek frankfurckiej Viadriny i wrocławskiej Leopoldiny i podlegała zarządowi Departamentu Publicznego Nauczania. W budżecie uniwersyteckim miał być dla niej wydzielony specjalny fundusz, którym zarządzać miał nadbibliotekarz wraz z bibliotekarzami uniwersyteckimi⁶².

Pozostałe zapisy, znajdujące się w dokumentach państwowych podkreślały specyfikę poszczególnych agend uniwersyteckich. W Planie Zjednoczeniowym znalazły się zapisy, które regulowały przyszłe funkcjonowanie Uniwersytetu Wrocławskiego i miały na celu wykluczenie wszelkich ewentualnych nieporozumień, wynikających z połączenia dwóch uczelni o różnym charakterze wyznaniowym. Statuty uniwersyteckie stały się nową normą prawną dla zjednoczonego uniwersytetu. Zająły się istotnymi sprawami życia akademickiego. Ujmowały zatem całą strukturę organizacyjną oraz dydaktyczno-wychowawczą uniwersytetu, wzajemnych powiązań i odniesień poszczególnych korporacji zawodowych, wchodzących w skład samorządu uniwersyteckiego jak również zakresu kompetencji całej społeczności akademickiej. Regulamin Wydziału Teologii Katolickiej, podporządkowując się zapisom statutowym i opierając się na nich podkreślał charakter wydziału. Regulował zatem przepisy istotne dla sprawnego funkcjonowania Wydziału Teologicznego. Ważnym zapisem stał się stosunek wydziału do ordynariusza wrocławskiego⁶³.

Niektóre zapisy pominięto, wskazując jedynie na te, które były zbieżne we wszystkich omawianych dokumentach.

GEMEINSAME VORSCHRIFTEN DER RECHTLICHEN REGULIERUNGEN DER UNIVERSITÄT ZU WROCLAW UND DER FAKULTET DER KATHOLISCHEN THEOLOGIE ERSTER TEIL DES XIX JAHRHUNDERTS

Zusammenfassung

Auf dem Grund der Haupturkunden sind vier in der Arbeit horgestellt leitideen und diese vrkunde sind *Plan der Vereinigung der Universität Frankfurt mit der Universität zu Breslau, Statuten der Universitaet zu Bresilau und Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet der Koeniglichen Universitaet zu Breslau*. Die tematische Ähnlichkeit finden wir behufs: gegenseitige Relationen der zweien theologischen

⁶² AUWr., *Plan der Vereinigung...*, sygn. S 135, § 20–21; tamże, *Statuten der Universitaet zu Breslau...*, sygn. S 133, Rozdział 7: § 1–2.

⁶³ Tamże, *Reglement für die Katholisch-Theologische Facultaet...*, sygn. TK 8, Rozdział 8: § 47–48.

Fakultäten, der Principien ihrer Koegsistenz und ihrer Kompetenzen und auch bei Promovierung; Benennung und Anstellung der Proffesoren und Vorlaser der Universität, bei dem Wahl des Rektors, des Dekans und der Senat und auch Aufgaben und Pflichten; Bedingungen bei Aufnamen der Studenten und auch ihrer Rechiten und Befügnisse.